

Навчальна дисципліна «ПОРІВНЯЛЬНЕ КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО»

ТЕМИ І ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Семінарське заняття 1

Конституція як явище культури сучасного суспільства та джерело конституційного права. Конституціоналізм

План

1. Поняття конституції та її характеристика як соціального, політичного і правового документа.
2. Сутність конституції: різні підходи до визначення і сучасне бачення проблеми.
3. Зміст і форми конституції (порівняльний аналіз текстів конституцій декількох держав).
4. Конституціоналізм: поняття і зміст.

Теми для повідомлень і рефератів:

1. Ф.Лассаль про сутність конституції: оцінка позиції (Див.: названа його праця).
2. Чи можлива ідеальна модель конституції? (Див. статтю С.Ю.Кашкіна).

Література

А. Нормативні акти

1. Конституции государств Европейского Союза / Под общ. ред. ЛА.Окунькова. - М.: Издательская группа ИНФРАМ-НОРМА, 1997. - 816 с.
2. Конституции зарубежных государств. Учебное пособие. - М.: БЕК, 1996. - 432 с.
3. Конституції нових держав Європи та Азії / Упоряд. С.Головатий. - К.: Укр. правн. фундація. Вид-во "Право", 1996. - 544 с.
4. Международная защита прав и свобод человека. - Сб. документов. - М., 1990.
5. Новые конституции стран СНГ и Балтии: Сборник документов. - 2-е изд. - М.: Манускрипт, 1997.-672 с.

Б. Основна література

1. Арановский К.В. Государственное право зарубежных стран. - М.:ИНФРА-М; ИД "ФОРУМ", 2000. - С. 116-127.
2. Георгіца А.З. Конституційне право зарубіжних країн: Навчальний посібник. - Чернівці: "Рута", 2000.- С. 62-68.
3. Конституційне (державне) право зарубіжних країн: Навч. посібник / В.М.Бесчастний, О.В.Філонов, В.М.Субботін, С.М.Пашков; За ред. В.М.Бесчастного. - К.: Знання, 2007. - С. 45-51.
4. Конституційне право зарубіжних країн: Навч. посібник / В.О.Ріяка (керівник авт. кол.), В.С.Семенов, М.В.Цвік та ін.; За заг. ред. В.О.Ріяки. - К.: Юрінком Інтер, 2002. - С. 13-21.
5. Шаповал В.М. Конституційне право зарубіжних країн: підручник / В.М.Шаповал. - К.: Юрінком Інтер, 2008. - С. 34-64.

В. Додаткова література

1. Белкин А.А. Пересмотр конституции // Правоведение. - 1995. - № 1. - С. 73 - 94.
2. Георгіца А.З. Конституційно-правові інститути зарубіжних країн. - Чернівці: Рута, 1993. -С. 14-17.
3. Георгіца А.З. Поняття та сутність конституції в сучасній конституційній доктрині // Науковий вісник Чернівецького університету: Збірник наук, праць. Вип.. 100. Правознавство. - Чернівці, 2000. - С. 57-

4. Георгіца А.З., Словська І.Є. Конституціоналізм як категорія науки конституційного права // Науковий вісник Чернівецького університету: Збірник наук, праць. Вип.. 103. Правознавство. - Чернівці, 2001. - С. 57-60.
5. Григонис Э.П., Григонис В.П. Конституционное право зарубежных стран. Курс лекций. - СПб.: Питер, 2002. - С. 13-20.
6. Златопольский Д.Л. О сущности Конституции // Очерки конституционного права. - М., 1998. -С. 7-12.
7. Златопольский Д.Л. О сущности Конституции // Очерки конституционного права. - М., 1999. -С. 7-12.
8. Ильинский И.П. Основные тенденции конституционного развития стран Восточной Европы //Государство и право. - 1992. - № 6. - С. 125 - 133.
9. Ковалев А.М. Современное состояние Конституции V Республики во Франции: (Проблемыреформы конституции) //Государство и право. - 1997. - № 4. - С. 100 - 102.
10. Конституционное право зарубежных стран: Учебник для вузов / Под общ. ред. М.В.Баглая, Ю.И.Лейбо и Л.М.Энтина. - 2-е изд., перераб. - М.: Норма, 2005. - С. 61- 96.
11. Лузин В.В. Методы толкования конституции в деятельности Верховного суда США // Государство и право. - 1997. - № 10. - С. 90 - 93.
12. Шаповал В.Н. Британская конституция: политико-правовой анализ - К., 1991.

Семінарське заняття 2 Конституційний статус особи в зарубіжних країнах

План

1. Державна влада і свобода особи: теоретичні концепції та їх відображення в конституціях різних держав.
2. Конституційний статус особи ж інститут конституційного права у зарубіжних країнах: поняття і структура.
3. Конституційно-правове регулювання питань громадянства:
  - 3.1. поняття та принципи визнання громадянства;
  - 3.2. умови надання громадянства;
  - 3.3. способи набуття громадянства;
  - 3.4. способи припинення громадянства.
4. Конституційні права, свободи й обов'язки людини і громадянина у зарубіжних конституціях, їх класифікація. Критерії оцінки національного конституційного законодавства про права і свободи особи.
5. Способи і правовий механізм охорони й захисту основних прав і свобод громадян (досвід зарубіжних демократичних держав).

Література

А. Нормативні акти

1. Акт о гражданстве 1981 г. (Великобритания) // Конституции государств Европейского Союза. - М., 1997. - С. 162-165.
2. Конституции государств Европейского Союза / Под общ. ред. Л.А.Окунькова. - М.: Издательская группа ИНФРА М-НОРМА, 1997. - 816 с.
3. Конституции зарубежных государств. Учебное пособие. - М.: БЕК, 1996. - 432 с.
4. Конституції нових держав Європи та Азії / Упоряд. С.Головатий. - К.: Укр. правн. фундація. Вид-во "Право", 1996. - 544 с.
5. Международная защита прав и свобод человека. - Сб. документов. - М., 1990.

6. Новые конституции стран СНГ и Балтии: Сборник документов. - 2-е изд. - М.: Манускрипт, 1997. - 672 с.
- Б. Основна література
1. Арановский К.В. Государственное право зарубежных стран. - М.: ИНФРА-М; ИД "ФОРУМ", 2000. - С. 380-389.
  2. Георгіца А.З. Конституційне право зарубіжних країн: Навчальний посібник. - Чернівці: "Руга", 2000. - С. 91-103.
  3. Григонис Э.П., Григонис В.П. Конституционное право зарубежных стран. Курс лекций. - СПб.: Питер, 2002. - С. 32-50.
  4. Конституционное право зарубежных стран: Учебник для вузов / Под общ. ред. М.В.Баглая, Ю.И.Лейбо и Л.М.Энтина. - 2-е изд., перераб. - М.: Норма, 2005. - С. 102-115.
  5. Конституційне (державне) право зарубіжних країн: Навч. посібник / В.М.Бесчастний, О.В.Філонов, В.М.Субботін, С.М.Панпсов; За ред. В.М.Бесчастного. - К.: Знання, 2007. - С. 81-95.
- В. Додаткова література
1. Автономов А.С. Правовое положение омбудсмена в буржуазном государстве // Сов. государства и право. - 1998. - № 3. - С. 116 -122.
  2. Андриченко Л.В., Белоусова Е.В. Беженцы и вынужденные переселенцы: правовые проблемы. //Государство и право. -1995. - № 5. - С. 13-19.
  3. Бахин С.В. О классификации прав человека, провозглашенных в международных соглашениях // Правоведение. -1991. - № 2. - С. 41-52.
  4. Боботов С.В., Колесова Н.С. Современная концепция прав и свобод гражданина во Франции //Государство и право. -1992. - № 8. - С. 134 -141.
  5. Визер Б. Право человека на информацию в Австрии // Государство и право -1992. - № 4. - С. 100-115.
  6. Европейская концепция о защите прав человека и основных свобод // Г осударство и право. - 1993.- №4.-С. 37-53.
  7. Катеринчук Микола Дмитрович. Імміграційне законодавство Сполучених Штатів Америки (політико-правовий аналіз): Автореф. канд. дис. - К., 2001. - 16 с.
  8. Конституційне право зарубіжних країн: Навч. посібник / В.О.Ріяка (керівник авт. кол.), В.С.Семенов, М.В.Цвік та ін.; За заг. ред. В.О.Ріяки. - К.: Юрінком Інтер, 2002. - С. 62-78.
  9. Конституційне право зарубіжних країн: Навч. посібник / В.О.Ріяка (керівник авт. кол.), В.С.Семенов, М.В.Цвік та ін.; За заг. ред. В.О.Ріяки. - К.: Юрінком Інтер, 2002. - С. 62-78.
  10. Ледях И.А. Судебный контроль и права человека // Государство и право. - 1997. - № 4. - С. 120-122.
  11. Цоллер Э. Защита прав человека во Франции // Государство и право. - 1992. - № 12. - С. 108- 117.
  12. Шаповал В.М. Конституційне право зарубіжних країн. - К., 1997. - С. 102 -126.
  13. Шаповал В.М. Конституційне право зарубіжних країн: підручник / В.М.Шаповал. - К.: Юрінком Інтер, 2008. - С. 175-210.
  14. Шаповал В.М. Конституційні системи зарубіжних країн. - К., 1992. - С. 36-55.

Семінарське заняття 3

Конституційно-правові моделі виборчого права і виборчої системи у зарубіжних країнах

План

1. Вибори у системі державної влади. Вибори як правовий інститут.
2. Конституційно-правове закріплення умов активної і пасивної правосуб'єктності громадян.

3. Виборчий процес, його стадії і регулювання у джерелах конституційного права зарубіжних країн.
4. Поняття і види виборчих систем у сучасному світі.
5. Міжнародні виборчі стандарти.

Темати для повідомлень і рефератів

1. Виборчі цензи в зарубіжних країнах.
2. Достойнства і недоліки мажоритарної та пропорційної виборчих систем.
3. Агітаційні кампанії в зарубіжних країнах.
4. Міжнародні виборчі стандарти.

Література

А. Нормативні акти

1. Закон о выборах 1979 года // Швеция: Конституция и законодательные акты. - М., 1983. - С. 143 - 198.
2. Конституции государств Европейского Союза / Под общ. ред. Л.А.Окунькова. - М.: Издательская группа ИНФРА М-НОРМА, 1997. - 816 с.
3. Новые конституции стран СНГ и Балтии: Сборник документов. - 2-е изд. - М.: Манускрипт, 1997. - 672 с.
4. Органический закон от 18 января 1980г. «О регулировании различных видов референдума» // Испания: Конституция и законодательные акты. - М., 1982. - С. 100 -111.
5. Федеральный закон о выборах в Бундестаг в редакции, опубликованной 1 сентября 1975 г. // Федеративная Республика Германии: Конституция и законодательные акты. - М., 1991. - С. 181-212.

Б. Основна література

1. Арановский К.В. Государственное право зарубежных стран. - М.: ИНФРА-М; ИД "ФОРУМ", 2000. - С. 306-314.
2. Георгіца А.З. Конституційне право зарубіжних країн: Навчальний посібник. - Чернівці: Рута, 2000.- С. 250-261.
3. Конституційне (державне) право зарубіжних країн: Навч. посібник / В.М.Бесчастний, О.В.Філонов, В.М.Субботін, С.М.Пашков; За ред. В.М.Бесчастного. - К.: Знання, 2007. - С. 120-141.
4. Конституційне право зарубіжних країн: Навч. посібник / В.О.Ріяка (кер. авт. кол.), В. С.Семенов, М.В.Цвік та ін.; За заг. ред. В.О.Ріяки. - К.: Юрінком Інтер, 2002. - С. 92-107.
5. Шаповал В.М. Конституційне право зарубіжних країн: підручник / В.М.Шаповал. - К.: Юрінком Інтер, 2008. - С. 148-157.

В. Додаткова література

1. Американский электорат: новые тенденции. Научно-аналитический обзор. - М., 1992. - 46 с.
2. Вальтер Фремут. Ми і держава. Спосіб функціонування нашої демократичної правої держави. - Львів: «Енерго Яр Лтд», 1995. - С. 38 - 43.
3. Васильев В.И. Федерализм и избирательная система в ФРГ // Полис. - 1995. - № 4. - С. 139 - 145.
4. Избирательное право и избирательный процесс в Российской Федерации. Учебник для вузов / Отв. ред. А.В. Иванченко. - М., 1999 - 856 с.
5. Конституционное право зарубежных стран. Учебник для вузов / Под общ. ред. М.В. Баглая, Ю.И.Лейбо, Л.М.Энтина - М., 1999. - С. 187 - 209.
6. Конституционное право зарубежных стран: Учебник для вузов / Под общ. ред. М.В.Баглая, Ю.И.Лейбо и Л.М.Энтина. - 2-е изд., перераб. - М.: Норма, 2005. - С. 234-263.
7. Мерло П. Избирательные компании и проблемы их подготовки: «Равное игровое поле» и демократические выборы // Полис. -1995. - № 4. - С. 130 - 138.

8. Мерло П. Электоральная практика, права человека и общественное доверие в демократической системе // Полис. -1995. - № 4. - С. 123 -130.
9. Мерфин Р. Технология избирательных компаний в США // Полис. -1993. - № 3. - С. 70-78.
10. Надаис А. Выбор избирательной системы // Полис. - 1993. - № 3. - С. 70 -78.
11. Основи демократії. Права людини та їх забезпечення в умовах суспільних змін: Навч. посіб. / О.В.Філонов, В.М.Субботін, В.В.Пашутін, І.Я.Тодоров. - К.: Знання, 2006. - С. 26-46.
12. Погоріжо В.Ф., Федоренко В.Л. Референдуми в Україні: історія та сучасність. - К, 2000. - С. 15-23.
13. Погорілко В.Ф., Федоренко В.Л. Референдне право України: Навч. посібник. - К.: Вид- во “Ліра-К”, 2006. - С. 36-86.
14. Сарторі Джованні. Порівняльна конституційна інженерія: Дослідж. Структур, мотивів і результатів: Пер. з 2-го англ. вид. - К: АртЕк, 2001. - С. 3-78.
15. Таагепера Р., Шугарт М.С. Описание избирательных систем // Полис. -1997. - № 3. - С. 25 -137.
16. Шаповал В.М. Конституційне право зарубіжних країн. - К., 1997. - С. 58 - 78.

Семінарське заняття 4

Конституційно-правовий інститут глави держави. Уряд у системі державних органів

План

1. Глава держави: політико-правова природа, його функції. Способи заміщення посади глави держави.
2. Повноваження глави держави: порівняльний аналіз конституційно-правового регулювання.
3. Взаємовідносини глави держави із різними гілками влади (законодавчою, виконавчою, судовою).
4. Конституційно-правовий статус уряду при різних моделях організації влади в зарубіжних країнах.

Теми для повідомлень і рефератів

1. Інститут президента у системі розподілу влад: Україна та інші пострадянські держави.
2. Допоміжний апарат при главі держави: призначення та функції (Див.: Осавелюк А.М. Вспомогательные государственные органы зарубежных стран: конституционноправовой аспект. - М., 1998).
3. Правовий статус органів виконавчої влади, їх функції та види (Див.: Исполнительная власть: сравнительно - правовое исследование. - М., 1995; Вельский К.С. О функциях исполнительной власти //Государство и право. -1996. - № 12).

Література

А. Нормативні акти

1. Закон о выборах Федерального Президента Федеральным собранием от 25 апреля 1959 г. // Федеративна Республіка Німеччини: Конституція і законодавчі акти. - М., 1991. - С. 255 - 268.
2. Закон о преемственности должности Президента (1948 г.) // Соединенные Штаты Америки: Конституция и законодательные акты. - М., 1993. - С. 195 - 196.
3. Конституции государств Европейского Союза / Под общ. ред. Л.А.Окунькова. - М.: Издательская группа ИНФРА М-НОРМА, 1997. - 816 с.
4. Новые конституции стран СНГ и Балтии: Сборник документов. - 2-е изд. - М.: Манускрипт, 1996. - 672 с.

Б. Основна література

1. Арановский К.В. Государственное право зарубежных стран. - М.: ИНФРА-М; ИД "ФОРУМ", 2000. - С. 391-412.
  2. Георгіца А.З. Конституційне право зарубіжних країн: Навчальний посібник. - Чернівці: Рута, 1999. - С. 282-302.
  3. Григонис Э.П., Григонис В.П. Конституционное право зарубежных стран. Курс лекций. - СПб.: Питер, 2002. - С. 83-88.
  4. Конституційне (державне) право зарубіжних країн: Навч. посібник / В.М.Бесчастний, О.В.Філонов, В.М.Субботін, С.М.Пашков; За ред. В.М.Бесчастного. - К.: Знання, 2007. - С. 192-208.
  1. Конституційне право зарубіжних країн: Навч. посібник / В.О.Ріяка (кер Чернівці, 1994. - С. 61 -73.
  5. Дахова І.І. Конституційно-правовий статус уряду в зарубіжних країнах, авт. кол.), В.С.Семенов, М.В.Цвік та ін.; За заг. ред. В.О.Ріяки. - К.: Юрінком Інтер, 2002. - С. 141-149.
- ## В. Додаткова література
2. Георгіца А.З. Конституційно - правові інститути зарубіжних країн. - Монографія. - Харків: "Фіні", 2008.-200 с.
  3. Дегтев Г.В. Конституционно-правовой статус Президентом Российской Федерации и США: сравнительно-правовой анализ. - М.: Юристъ, 2003. - 159 с.
  4. Жук Н.А. Парламент, Президент, уряд: через взаємостримування до рівноваги. Монографія. - Х.: Харків юридичний, 2007. - С. 173-246.
  5. Конституционное право зарубежных стран: Учебник для вузов / Под общ. ред. М.В.Баглая, Ю.Н.Лейбо и Л.М.Энтина. - 2-е изд., перераб. - М.: Норма, 2005. - С. 264-293.
  6. Кресіна І.О., Коваленко А.А., Балан С.В. Інститут імпичменту: Порівняльний політико- правовий аналіз. - К.: Видавництво "Юридична думка", 2004. - 176 с.
  7. Сахаров Н.А. Институт президентства в современном мире. - М., 1994. - 176 с.
  8. Сергунин А.А. США: аппарат президента по связи с конгрессом и внешняя политика - Н.Новгород, 1990. - С. 45-56.
  9. Серебрянников В.П. Французская правовая доктрина о юридической природе приезидентской власти // Сов. государство и право. - 1992. - № 1. - С. 102 - 106.
  10. Чиркин В.Е. Законодательная деятельность президента Клинтона в 1993 г. // США, экономика, политика, идеология. - 1994. - № 3. - С. 72.
  11. Чиркин В.Е. Конституционное право: России и зарубежный опыт. - М., 1998. - С. 372-403.
  12. Шаповал В. Вищі органи сучасної держави. - К., 1995. - С. 112-134.
  13. Шаповал В.М. Конституційне право зарубіжних країн: підручник / В.М.Шаповал. - К.: Юрінком Інтер, 2008. - С. 277-330.
  14. Шаповал В.М. Конституція і виконавча влада.. - К.: Юрінком Інтер, 2004. - 80 с.
  15. Шаповал В.М. Президент у механізмі здійснення державної влади. - К., 1995. -30 с.
  16. Шаповал В.М. Розподіл влад і конституціоналізм: досвід України. - К., 1994. - 32 с.

Семінарське заняття 5 Парламент - вищий орган народного представництва

План

1. Місце і роль парламенту у системі державних органів. Парламент і парламентаризм.
2. Структура і внутрішня побудова парламенту та його палат, їх вплив на здійснення законодавчої функції.

3. Проблема компетенції парламенту: теорія і практика.
4. Роль робочих органів і структур парламенту, його членів у здійсненні законодавчої та контрольної діяльності.
5. Законодавчий процес: поняття, стадії, конституційно-правове закріплення.

Теми для повідомлень та рефератів

1. Роль партійних фракцій та інших депутатських об'єднань у законодавчому процесі (на прикладах діяльності парламентів Великобританії, США, Росії).
2. Лобізм як конституційно-правовий інститут. (Див.: Малько А.В. Лоббизм и право // Изв. вузов. Правоведение. - 1995. - № 2. - С. 18-28; Механізм регулювання лоббистської діяльності в сучасній Росії (Матеріали «круглого стола») // Государство и право.- 1998. - № 1. - С. 100-106; Смирнов В.В., Зотов С.В. Лоббизм в России и за рубежом: политико-правовые проблемы // Государство и право. - 1996. - № 1,-С. 112-120).

Література

А. Нормативні акти

1. Конституции государств Европейского Союза / Под общ. ред. Л.А.Окунькова. - М.: Издательская группа ИНФРА М-НОРМА, 1997. - 816 с.
2. Новые конституции стран СНГ и Балтии: Сборник документов. - 2-е изд. - М.: Манускрипт, 1997. - 672 с.
3. Регламент бундестага от 28 января 1952 г. // Федеративная Республика Германии: Конституция и законодательные акты. - М., 1991. - С. 213 - 254.
4. Регламент Сената Республики. Принят 17 февраля 1971 г. (извлечение) // Италия: Конституция и законодательные акты. - М., 1988. - С. 153 - 178.
5. Федеральный закон от 4 июля 1975 г. «О регламенте Национального совета» (в редакции закона 1979 г. № 302 // Австрийская Республика: Конституционные и законодательные акты.-М., 1985.-С. 198-252.

Б. Основна література

1. Арановский К.В. Государственное право зарубежных стран. - М.: ИНФРА-М; ИД "ФОРУМ", 2000. - С. 422-448.
2. Георгіца А.З. Конституційне право зарубіжних країн: Навчальний посібник. - Чернівці: Рута, 2000.- С. 326-331.
3. Григонис Э.П., Григонис В.П. Конституционное право зарубежных стран. Курс лекций. - СПб.: Питер, 2002. - С. 89-95.
4. Конституционное право зарубежных стран: Учебник для вузов / Под общ. ред. М.В.Баглая, Ю.И.Лейбо и Л.М.Энтина. - 2-е изд., перераб. - М.: Норма, 2005. - С. 294-323.
5. Шаповал В.М. Конституційне право зарубіжних країн: підручник / В.М.Шаповал. - К.: Юрінком Інтер, 2008. - С. 211-220.

В. Додаткова література

1. Амеллер М. Парламенты. Сравнительное исследование структуры и деятельности представительных учреждений 55 стран мира [Пер. с англ.]. - М., 1967 — 512 с.
2. Георгіца А.З. Деякі питання встановлення основних функцій парламентів // Науковий вісник Чернівецького університету. Вип.48. - Чернівці, 1999. - С. 25 - 29.
3. Георгіца А.З. До питання про трактування та дефініцію поняття «парламентаризм» // Науковий вісник Чернівецького університету. Вип. 18. - Чернівці, 1997. - С. 148 - 155.
4. Георгіца А.З. Організаційні аспекти діяльності парламенту (порівняльно - правовий аналіз) // Ерліхівський збірник. Вип.2. - Чернівці, 1994. - С.28-39.
5. Георгіца А.З. Проблема компетенції парламенту // Науковий вісник Чернівецького університету: 36. наук, праць. - Вип. 45. - Чернівці, 1999. - С. 53 - 62.
6. Георгіца А.З. Структура і органи зарубіжних парламентів (порівняльно правовий аналіз) - Вип. 2. - Чернівці, 1996. - С. 60 -71.

7. Георгіца А.З. Сучасний парламентаризм: проблеми теорії та практики - Чернівці, 1998. - 584 с.
8. Депутатська недоторканність: (Сучас. парлам. та судова практика: правовий аналіз) / О.В. Задрожній, М.М.Добкін, А.О.Селіванов; За заг. ред. О.В.Задорожнього. - К.: Логос, 2004. - 288 с.
9. Жук Н.А. Парламент, Президент, уряд: через взаємостимування до рівноваги. Монографія. - Х.: Харків юридичний, 2007. - С. 139-172,223-246.
10. Кресіна І.О., Коваленко А.А., Балан С.В. Інститут імпичменту: Порівняльний політико- правовий аналіз. - К.: Видавництво "Юридична думка", 2004. - С. 80-142.
11. Кривенко Л. Світовий досвід і утвердження парламентаризму в Україні // Віче. - 1996. - № 2. - С. 28 - 39.
12. Кривенко Л. Світовий досвід і утвердження парламентаризму в Україні // Віче. - 1996. - № 2. - С. 28 - 39.
13. Кривенко Л. Суверенітет парламенту. Теорія і практика//Віче. - 1998. - № 4. - С. 32- 55.
14. Нечепоренко Г.В. Парламент і парламентаризм: історико - політичний огляд процесу становлення. Навч. посібник. - К., 1997. - 132 с.
15. Осавелюк А.М. Вспомогательные государственные органы зарубежных стран: конституционно - правовой аспект. - М., 1998. - С. 47-67.
16. Шаповал В.М. Вищі органи сучасної держави. Порівняльний аналіз. - К., 1995. - 136 с.
17. Шаповал В.М. Зарубіжний парламентаризм. - К., 1993 - 143 с.

Семінарське заняття б Конституційні засади судової влади в зарубіжних країнах

План

1. Поняття судової влади та судової системи.
2. Конституційно-правове регулювання судової влади в зарубіжних країнах, її предмет.
3. Конституційні засади судової організації.
4. Конституційні принципи правосуддя.

Чернівці, 2000 м. Сень 752Фратів

1. Судова влада в системі розподілу влад.
2. Формування суддівського корпусу в зарубіжних країнах.

Література

А. Нормативні акти

1. Конституции государств Европейского Союза / Под общ. ред. Л.А.Окунькова. - М.: Издательская группа ИНФРА М-НОРМА, 1997. - 816 с.
2. Новые конституции стран СНГ и Балтии: Сборник документов. - 2-е изд. - М.: Манускрипт, 1997. - 672 с.
3. Судебная власть и судебный процесс: Свод законов США. Титул 28 // Соединенные Штаты Америки: Конституция и законодательные акты. - М., 1993. - С. 197-226.

Б. Основна література

1. Григонис Э.П., Григонис В.П. Конституционное право зарубежных стран. Курс лекций. - СПб.: Питер, 2002. - С. 100-106.
2. Конституционное право зарубежных стран: Учебник для вузов / Под общ. ред. М.В.Баглая, Ю.И.Лейбо и Л.М.Энтина. - 2-е изд., перераб. - М.: Норма, 2005. - С. 384-414.
3. Конституційне право зарубіжних країн: Навч. посібник / В.О.Ріяка (кер. авт. кол.), В.С.Семенов, М.В.Цвік та ін.; За заг. ред. В.О.Ріяки. - К.: Юрінком Інтер, 2002. - С. 76-78.
4. Шаповал В.М. Конституційне право зарубіжних країн: підручник / В.М.Шаповал. - К.: Юрінком Інтер, 2008. - С. 331-340.

В. Додаткова література

1. Боботов С.В. Конституционная юстиция. - М., 1994. - С. 77-80.
2. Бойцова В.В., Бойцов В.Я. Административная юстиция: К продолжению дискуссии о содержании и значении // Государство и право. -1994. - №5.- С. 42-53.
3. Бойцова Л.В. Ответственность государства за ошибки правосудия в англоамериканском праве // Правоведение. - 1997. -№ 1. - С. 132 - 147.
4. Демин А.А. Суды административной юстиции: Сравнительный анализ зарубежного опыта // Веста. Моск. Ун-та - Сер.11 Право. -1994. - № 1. - С. 46 - 53.
5. Дмитриев Ю.А., Черемных Г.Г. Судебная власть в механизме разделения властей и защита прав и свобод человека // Государство и право. -1997. - № 8. - С. 44 - 50.
6. Ершов В.В. Место и роль суда в правовом государстве // Правоведение. - 1991. - № 5. - С. 15 -22.
7. Мэри Энн Харрелл, Барнет Андерсан. Верховный суд в жизни Америки. - М., 1995. - 143 с.
8. Поморский В.А., Американские суды и следствия по уголовным делам: 4-я поправка Конституции США // Сов. государство и право. - 1989. - № 1.
9. Ржевский В.А., Чепурнова Н.М. Судебная власть в Российской Федерации: конституционные основы организации и деятельности. - М., 1998. - 216 с.
10. Судебные системы западных государств. - М.: Наука, 1991. - 238 с.
11. Сюкияйнен Л.Р.Шариат и мусульманско - правовая культура. - М., 1997. - 48 с.
12. Чиркин В.Е. Конституционное право зарубежных стран. - М.: Юристь, 1997. - 568 с.